

# Slovenski dom

Štev. 230

V Ljubljani, v petek, 9. oktobra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega  
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.  
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza Italiana  
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 865

## Omejeno delovanje v Egiptu Sovražno letalo sestreljeno

Omejeno delovanje na kopnem in v zraku na egiptovskem bojišču.

Med poletom na Tobruk je eno nasprotnikovo letalo, ki ga je zadelo protiletalsko topništvo, tresčilo na tla blizu Bardije.

## Duce sprejel prefekte

Rim, 9. okt. s. Duce je nadaljeval z letnimi poročili prefektov ter večeraj od 17 pa do 19 sprejel prefekte Vittorellija iz Padove, Bertija iz Pole, Stropolatinija iz Roviga, Rapisarda iz Trevisa, Chiarottija iz Vidma ter Vaccarija iz Benetk.

## Hitlerjeva odlikovanja italijanskim častnikom

Operacijski pas, 9. okt. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča, da je Hitler zaradi zaslug, ki so si jih pridobili v bojih v Severni Afriki, odlikoval generala Vittoria Palmo ter polkovnika Alda Rossija z železnim križcem drugega razreda ter polkovnika Maria Rebeltria z železnim križcem prvega razreda.

## Nove nemške osvojitve v Stalingradu in na kavkaških tleh

Prometna križišča ob Volgi in Kaspiškem morju pod ognjem — Uspešen napad na angleško brodogradnjo v Rokavu

Hitlerjev glavni stan, 9. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na kavkaškem področju so bili zavrnjeni sovjetski napadi, nemške napadalne postojanke pa so bile potisnjene naprej kljub zagrizenemu odporu.

Tudi v Stalingradu so morale sovjetske čete po hudih bojih odstopiti nove dele ozemlja. Severozapadno od mesta so bile obkrojene in v dva dela razcepljene sovjetske sile sedaj uničene. Močne nemške letalske sile in romunska bojna letala, kakor tudi protiletalsko topništvo, so uspešno posegale v boje na kopnem. Drugi letalski oddelki so podnevi in ponoči bombardirali važna prometna križišča in proge za dovoz iz zaledja ob spodnji Volgi in Kaspiškem morju.

Na področju zapadno od Volge so zavzele nemške čete v presenetljivem napadu neko višinsko postojanko in se tamkaj uredile za obrambo. Pri krajevnih napadih so bile razdejane številne sovjetske postojanke.

Južno od Ladoškega jezera so bili Sovjeti vrženi iz dobro zgrajenih gozdnih postojank. Protinapadi na novo pridobljene črte so se izjalovili. Sovjetski poizkusi, da bi prekorajčili reko Nevo, so se zrušili v topniškem ognju, medtem pa je letalstvo nadaljevalo z uspešnim obstreljevanjem važnih sovjetskih trdnjav in postojank.

Zapadno od zaliva Kandalakša in na bojišču na Laponskem je bilo zavzetih po uspešnih napadih več sovjetskih močnih oporišč v borbi moza proti možu.

V noči na 7. oktobra so brzi čolni izvedli sunek proti angleški obali in napadli v več skupinah angleški promet s konvoji. Pri tem so potopili 4 trgovske ladje s skupno 11.000 tonami in neko stražno ladjo ter s torpedi poškodovali še dva nadaljna parnika, katerih potopitev pa zaradi hude obrambe ni bilo več mogoče opazovati.

Rim, 9. oktobra s. Duce je dobil naslednjo brzojavko:

»Italijanski vojaki, ki se bore ob Donu, vzdigajo k vam, Duce, praproščak protiboljševskega boja, svoj »alalal«, ki je krik volje, vere in prepričanja o zmagi.

Vidusoni, Gariboldi.«

Bojišče ob Donu, 9. okt. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča:

Od dneva, ko je prišel v področje vojnih nastopov, je eks. tajnik fašistovske stranke z zastopstvom, ki ga spremlja, živel kar se da polne dni med četami italijanske armade v Rusiji. Zastopnik je dalje domovine, bojevnikov iz večravnih vojn, pohabljenec in milanskega mesta so povsod epredeli z živo simpatijo.

Ob vseh obiskih pri četah, razporejenih v bojni črti, je tajnika stranke spremljal eks. general Gariboldi, ki je še enkrat stopil ob bok svojim vojakom. Dejansko izročanje zavojev z milanskega vlaka je dobilo pomen obreda. Na dnu globeli, ob robovih gozda, ob kraju polja s sončnicami, povsod kjer se je bilo moči zbrati, ne da bi videl sovravnika, so se nemudoma razpostavili oddelki tak, kakor so prišli iz bojne črte ter v strogo vojaškem ozračju. Pri tej ali oni edinici so s prepro-

pitev pa zaradi hude obrambe ni bilo več mogoče opazovati.

Na južni obali Anglije so lahka nemška bojna letala obstreljevala vojaške cilje in za vojno važne naprave.

## Zajeti sovjetski general razodeva ruske načrte za zasedbo Bolgarije

Berlin, 9. oktobra. s. Neki sodelavec »Protkominterne« je imel priliko razgovarjati se s sovjetskim generalom, ki je zdaj v nemškem ujetništvu. »Börsen Zeitung« je sredi prinesla dolg posnetek tega razgovora. Zanimiva je v njem ugotovitev, da so Sovjeti vse od poletja 1940 imeli v načrtih oborožen nastop proti Bolgariji. Tedaj se je sovjetski general udeleževal nekaterih razgovorov, ki je do njih prišlo v Moskvi ob pripravah za slovito potovanje komisarja Molotova. Iz poročila, ki ga je podal osebnemu Molotovljevu tajniku Kosirev, je videti — kakor je pripovedoval ujeti general — da je Sovjetska zveza že tedaj imela vse pripravljeno, da se s silo polasti bolgarskih letalskih in mornariških oporišč, ki bi jih potrebovala za izvedbo svojih načrtov glede Evrope. Po zasedbi Besarabije in ustja reke Donave, naj bi sovjetska vojska nadaljevala s svojim prodiranjem proti Bolgariji medtem ko bi s pomočjo sovjetskega črnomoškega brodogradnjo izkrcali vojaštvo na bolgarski obali. Ko bi bila zavzeta Varna, naj bi bil izveden pohod čez Dobrudžo, nato pa zavzeta tudi romunska mesta Jassy, Ploesti in Galac, ki bi bili za Sovjete v vojaškem oziru velikega pomena. Ždanov, desna Stalinova roka, da je dobil nalogo, izvesti po-

ščno ljudi, ki se bore in ki merijo bolj na pomen kakor na govorniški učinek. pripravi govor, ki je zastopniku Duceja povedal, da je duh pri vojaki kar najvišji in prepričan o zmagi vsekano v srca z debelimi črkami, ki pojo slavo Kralju, sovjetski hiši, Duceju, domovini. Zastopstva vseh oddelkov, ki sestavljajo italijansko armado v Rusiji, so na ozemlju samem, kjer bde in se bore, tako sprejele naravnost iz rok tajnika stranke simbolično darilo.

Eks. Vidusoni je vojakom povedal kako Duce spremlja njihova prizadevanja in njihove žrtve. Poudaril je, da prav bojevniki s svojimi bleščečimi vzgledi junaštva, s svojim trudom, s svojimi odpovedmi polagajo dan za dnem kamen k zidanju tistega, kar bo nekoč večja in močnejša domovina v boljši bodočnosti za Italijo in za omikani svet.

Vojaki so pokazali ponos, da so, četudi le za kratke trenutke, sprejeli medse zastopnika stranke. Z njim je bila vsa bojevnika mladina, polna vere, ki je zrasla in bila vzgojena v gorečnem ozračju revolucije.

Številni in posebno pomenljivi so bili razni pripetljaji v kratkih in pogosto zaupnih pogovorih bojevnikov s tajnikom stranke, ki je hotel iti na vsak predel, na najbolj izpostavljena mesta, na najvažnejše opazovalnice, v trdnjave, izkopane po stepi, da bi videl, kako živi vojak svoje vsakdanje življenje boja, da bi mu prinesel pozdrav in voščilo domovine ter Duceja. Videl si starega bojevnika iz španske vojne, ki se je čutil počaščenega in je bil vidno ganjen, ko je slišal, kako je Eks. Vidusoni, sam bojevniki, omenil dogodek, pri katerem sta po bratovsko sodelovala v boju. Videl si starega vojščaka iz Afrike in iz Albanije, ki je odgovarjal na vprašanje tajnika stranke ter imenoval ta ali oni kraj ali to ali ono točko, sveto spominu naših junakov. Ta srečanja vojaka z vojakom, in vrh tega v strogem ozračju bojišča, na tleh, kjer boj in nevarnost vsiljujejo svojo postavo, so vedno bila genljiva srečanja, polna človečnosti in vere. Povsod so tajnik stranke in druge osebnosti čutili ozračje toplote in drhtečega navdušenja. Pogov-

polno sovjetizacijo v Bolgariji. Molotov naj bi dal Nemčiji največja uradna poročila, da Bolgarije ne bo doletela ista usoda, kakor je doletela baltiške države, in ta poročila naj bi držala, dokler sovjetska vojska ne bi zavzela Varne, Burgasa, Ruščuka, Marice in Cusendila. Za Sofijo sprva niso imeli v načrtih, da bi tja prišlo sovjetsko vojaštvo, to pa zaradi tega, da ne bi preveč izzivali nemške občutljivosti.

Sovjetski general je svoje pripovedovanje končal s pripombo, da se je Sovjetska Rusija pripravljala tudi že na zasedbo Dardanel.

Bukarešta, 9. okt. s. List »Curentul« je objavil uvodni članek svojega glavnega urednika, v katerem se bavi z osvobodilnimi nameni Rusije glede Egeja. Piše, da je sovjetski velikan imel namen pogoltniti ne samo Romunijo, marveč tudi Bolgarijo, kakor se da razbrati iz izjav nekega ruskega generala, ki je zašel v nemško ujetništvo. Ta boljševiška stremiljenja torej opravičujejo romunsko ravnanje v boju proti Rusiji. Romunija se bo zato bojevala ob strani svojih silnih zaveznikov do popolne zmage, zaključuje list.

## Ne 1082, temveč 3750 angleških letal izgubljenih na zahodu

Berlin, 9. okt. s. Angleški letalski minister Sinclair je v spodnji zbornici izjavil, da so Angleži v prvih devetih mesecih letos izgubili vsega 1082 letal. V nemških vojaških krogih pa zatrjujejo, da je nemška obramba od 1. januarja pa do 30. septembra 1942 sestrelila skupno 3750 angleških letal.

## Žrtve neredov v Indiji

Rim, 9. okt. s. Angleški tajnik za Indijo Amery je večeraj v spodnji zbornici povedal, da je število žrtv v Indiji zaradi neredov 846 mrtvih ter 2024 ranjenih med civilnim prebivalstvom. Med stražniki in vojaštvom pa je bilo 60 mrtvih in 648 ranjenih.

## Opomini angleškega poslanika Amerikancem glede surovin

Rim, 9. okt. s. Angleškega poslanika v Združenih državah lorda Halifaxa so povabili naj se udeležijo slavnosti ob 45 letnici tehničnega oddelka na Carnigijevem zavodu v Pittsburghu. Izkoristil je to priliko, da je Amerikance opozoril, naj nikar ne bodo preveč lahkomišelnosti glede surovin. Dejal je:

»Čeprav imajo zavezniški kar najboljši tehnike, ne smemo misliti, da bi čas delal zanje, če bodo dremali v misli na dolgo vojno ter se zibali v napačnih utvarah.«

Nato je nadaljeval po načinu, ki je pri Angležih in Amerikancih v navadi zlasti zdaj po odločnem in razločnem Stalinovem povabilu, naj zavezniški izpolnijo svoje obveznosti. Ta način je v tem, da drug zvrča odgovornost na drugega in da drug drugega vzpodbada k nastopu.

varjali so se z vsakim bojevnikom, se zanimali za njihove potrebe ter jih spraševali, kaj bi lahko storili za njihove domače.

## Tajnik fašistovske stranke se je vrnil iz Nemčije

Bologna, 9. okt. s. Po obisku italijanskih vojakov na ruskem bojišču in po kratkem oddihu v Nemčiji, se je večeraj vrnil iz letalom v Bologno tajnik stranke Vidusoni, ki ga je spremljal tajnikov namestnik. Odličnika so na letališču sprejeli oblastniki in višji mestni uradniki. Tajnik stranke se je takoj odpravil na sedež fašista, kjer so se že zbrali stari bojevniki in fašisti, ki so dolgo vzklkali Duceju. Odšel je v gornje nadstropje ter se poklonil pred spomenikom padlih. Nato se je pomenkoval z voditeljskimi fašisti, ki jim je prinesel tople pozdrave in zahvalo italijanskih vojakov. Zvečer se je tajnik stranke odpeljal proti prestolnici.

## Bolgarski tisk o sprejemu ministra Zaharijeva pri Duceju

Sofija, 9. okt. s. Vsi listi prinašajo na prvi strani pod debelimi naslovi poročila o avdijenci, ki jo je Duce dovolil bolgarskemu trgovskemu ministru Zaharijevu. Poluradni »Večer« z zadovoljenjem piše, da se trgovska izmenjava med Italijo in Bolgarijo nepretrgoma množi navzlic težavam sedanje vojne in da so se pogajanja za delo velike zvezne ceste med Bolgarijo in Adriojo čez Albanijsko srečno zaključila. Ilkrti z obilnimi novicami prinašajo listi sliko Duceja, ministra Riccardija in ministra Zaharijeva.

## Spremembe v vodstvu japonske vojske

Tokio, 9. okt. s. Vojno ministrstvo sporoča, da je bil general Okabe, načelnik tehničnega vodstva japonske vojske, imenovan za člana vojnega sveta in za ravnatelja višje vojaške šole. General Išeda je bil imenovan za vojaškega zastopnika pri japonskem poslanstvu v Hsingkingu.

## Mednarodna obrtniška konferenca v Budimpešti

Budimpešta, 9. oktobra. s. V Budimpešti se je začela napovedana konferenca mednarodne osrednje organizacije za obrtništvo. Italijanskemu zastopstvu predseduje nar. svetnik Piero Gazzotti, ki je obenem tudi predsednik mednarodne organizacije obrtništva. Madžarski minister za trgovino in industrijo, Varga, je začel zborovanje v prostorih ministrstva za trgovino in industrijo z govorom, v katerem je naglašal pomembno vlogo obrtniškega dela ter poudaril zgodovinske, politične in gospodarske činitelje, ki postavljajo obrtništvo med žive in stvarilne delovne sile vsakega naroda.

Predsednik mednarodne obrtniške organizacije je razložil naloge sedanje konference in dejal, da te naloge zasledujejo ta cilj, da se ustvari čedalje tesnejše sožitje in priateljstvo med evropskimi obrtniki.

V začetku zborovanja sta bili poslani vdanostni brzojavki Duceju in Führerju. Prvi dan zborovanja je nar. svetnik Gazzotti imel predavanje pod naslovom: »Sodelovanje evropskega obrtništva na polju proizvodnje in trgovine.«

## Vesti 9. oktobra:

Francoske oblasti bodo s 15. oktobrom prepovedale vsako kazanje ameriških filmov v nezasedeni Franciji.

V Braziliji bodo ustanovili poseben odbor, ki bo imel nalogo nadzorovati delovanje podanikov držav trojne zveze.

V Argentini so večeraj omejili porabo bencina, ker jim primanjkuje ladij za prevoz.

Siamska vlada je zapovedala, da morajo dati prebivalstvu, ki je ostalo brez strehe zaradi poplavl, zasilna bivališča po gostiščih, ki pripadajo verskim ustanovam in so postavljena ob templjih.

Slovaški ljudje, ki so se izselili, po številu okoli 70.000, so imeli premoženja za 1,2 milijarde kron in okoli 8000 posestev.

Angleška mornarica se je pregrešila z novim roparskim dejanjem ob francoski obali. Ustavila je dve večji ribiški ladji naloženi s tuni ter eno odvela v neko angleško pristanišče.

## Okrutno in zločinsko sovjetsko ravnanje z nemškimi ujetniki

Berlin, 9. oktobra. s. Iz vojaškega vira se je zvedelo, da so te dni našli na vzhodnem bojišču zapiske o telefoničnem razgovoru, ki sta ga imela načelnik sovjetskega glavnega stana na bojišču pri Brjansku, general Kazakov ter poveljnik 16. oklepne oddelka, general Pavlevkin. V teh zapiskih z dne 4. julija stoji med drugim: »Ni mogoče razumeti, kako ste mogli ustreliti nemške ujetnike 11. oklepne divizije, preden bi jih na pristojnih mestih temeljito zaslišali.« Po tem dejanju so poveljniki dobili zapoved, v kateri stoji: »Preprečiti morate, da bi bili nemški vojaki in častniki, ki bi bili ujeti, ustreljeni ali drugače pokončani.«

## Poveljnik nemške podmornice poroča o napadu na zavezniški ladijski sprevid

Berlin, 9. oktobra. s. Iz vojaških krogov se je izvedelo, da se je v neko nemško oporišče vrnila prva izmed podmornic, ki so meseca septembra napadle skupino brzih ameriških ladij, na katerih so bile čete, namenjene v Anglijo. Poveljnik podmornice Höllriegel je potrdil, da so bili potopljeni trije veliki parniki, ki so mogli prevažati skupno 13.000 mož. Iz poveljnikovega poročila je razvidno, da je napad na skupino brzih ladij trajal cele dneve, da je prišlo do zelo hudih bojov in da je bilo možno zatrdno ugotoviti znamenja nasprotnih ladij. Ena izmed njih je bil velik potniški parnik z več ko 19.000 tonami vrste »Indijski podkralje«. Potopila ga je neka druga podmornica, ki ga je zadel s tremi torpedi. Poveljnik Höllriegel pa je sam potopil parnik vrste »Kraljica Tihega morja« z več ko 17.000 to-

nami, potem ko jo je trdovratno zasledoval 72 ur. Ko so torpedi zadeli, so se dvignili nad sto metrov visoki plameni. Poveljnik je zaključil svoje poročilo s sodbjo, da je bila eksplozija tako silna, da se od mostva, ki je bilo na krovu, ni nihče rešil.

## Sprememba v vrhovnem poveljstvu hrvaške vojske

Zagreb, 9. okt. s. Uradno poročajo, da je načelnik hrvaške generalnega štaba, pehotni general Vladimir Lah prošil za upokojitev in da so ga razrešili poslova. Poglavljenik je za novega načelnika generalnega štaba imenoval poveljnika svojega štaba generala Ivana Pripiča. General Pripič je iz Like, star je 55 let in je bil kot brigadni general določen za poveljnika »Jadranske divizije«. 1. avgusta 1941 je bil postavljen v obrambno ministrstvo za posebne naloge. Vodil je tudi komisijo za določitev meja.

## Okrepčevalnica za vojake, ki potujejo skozi Ljubljano

Ljubljana, 9. oktobra.

Tiskovni odsek Zveze Fašistov sporoča: Včeraj, dne 8. oktobra ob 9 se je izvršila otvoritev okrepčevalnice na postaji za vojake, ki potujejo skozi Ljubljano.

Zvezni tajnik se je zahvalil za udeležbo pri slavnosti, ki se je izvršila po slovesnem vojaškem obredu, Ekse. Gen. Robottiju, Viceprefektu Davidu kot predstavniku Ekse. Vis. Komisarja in drugim zastopnikom oblasti.

Tovarišice ženskega fašija, ki so skrbno organizirale razdelitev daril, so poklonile bojevnikom kosarice s slaščicami, cigaretni, dopisnicami in časopisi ter pridružile temu darilo tople besede tovariške pristranosti.

## Usoda francoskega legionarja

Ljubljana, 9. oktobra.

Tudi med nami, maloštevilnimi Slovenci je bilo mnogo brodolomcev, ki so zašli v praslavo francosko tujsko legijo, kjer so nekateri proučevali končali, drugi so dosegli primerne stopnje, tja pa so tudi siloma prišli mnogi slovenski delavci, ki so jih plačani agentje zvaljali v Francijo, obljubljajoč jim tam lepe in visoke mezde, a so jih nato s posebnimi triki prignali v tujko legijo.

Pred malim kazenskim senatom v dvorani št. 79 se je te dni odkrivala usoda takega francoskega legionarja, ki je služil 10 let v tujki legiji. Senatu je predsedoval Ivan Brelih. Razprava je imela za predmet v bistvu malenkostno tatvino. Obtoženec, že v moških letih, po poklicu soboslikar, Ljubljane France K. je bil obtožen zločina tatvine, da je konec julija letos ukradel ljudmili Hribovski več kosov perila v vrednosti 200 lir in 90 lir gotovine. Obtožnica sama navaja, da obtoženec zanika tatvino, toda obtožba se opira na pričevanje okradene ljudmle.

Pred sodniki se je razvijala drama legionarja, ki je pač v glavnih obrisih očrtal svoje pustolovske doživljaje. Izkušen je bil za soboslikarja. Doma pri starših je živel. V mladostnih letih l. 1920 je prišel prvič v spor s kazenskimi paragrafi. Nato je krenil na pola izgubljenec. Bil je zaradi deliktov proti tuji lastnini večkrat kaznovan. Leta 1931 pa je zapustil Ljubljano in naše kraje ter krenil kar takole brez vsega v širni svet, iskajoč v tujini srečo in boljše obstojnost. Prišel je v Francijo, kjer je upal, da dobi primerno delo in dober zaslužek. Pa so ga agentje premamili, da se je vpisal v tujko legijo. O tej legiji je bilo in bo še najbrž mnogo napisanega. Francoska zunanja služba, posebno razni konzulati so budno pazili, da niso prihajale prehude pritožbe proti tujski legiji v dnevno časopisje in v javnost sploh. Kakor hitro se je namreč pojavila kakšna ostra kritika proti tej francoski vojaški organizaciji, že so bile intervencije in celo grožnje.

France K. je prišel v tujko legijo. Stroga disciplina. Poslali so ga najprej v afriška mesta, kjer se je boril povsod. Od tam so ga pozneje poslali v francosko Indokino, kjer mu je šlo nekoliko boljše. Videl je pestro življenje in sam rad pripoveduje, kako so tam živeli. Ob izbruhu nemško-francoske vojne je bil njegov polk poslan na francosko bojišče, kjer je doživel katastrofo francoske armade. Bil je ujet in poslan v Nemčijo. Iz nemškega ujetništva, kjer je preživel dobrih 18 mesecev, je prišel domov v Ljubljano. Vedel je za stanovanje svojih staršev, katerim je poprej redkokdaj kaj pisal in ki o njem sploh niso nič vedeli. Staršev ni našel doma. Bili so odsotni. Vzel je ključ od stanovanja in se lepo mirno vselil. Prišla pa je pozneje ženska ljudmila, ki je stanovala pri starših. Kmalu sta se spila.

Ljudmila ga je nato ovadila, da ji je pobral nekaj perila in 90 lir gotovine. Bil je aretiran in priveden pred sodnike malega senata po kratki kazenski preiskavi na obtožbo državnega tožila. Pred sodniki je tatvino zanimal. Oškodovanca pa je navajala vse obremenilne okolnosti, ki so ga naposled pokopale. Bil je obsojen zaradi tatvine na 4 mesece strogega zapor. V kazen so mu vteli preiskovalni zapor. France K. je sodnikom izjavil, da ne sprejme sodbe.

## Meglina jutra v botaničnem vrtu

Megla mrzlih oktobrskih dopoldnevov zastira kakor pajčolan botanični vrt in brani že hladnejšim sončnim žarkom, da ne morejo rastlinam pozlatiti in pogreti premraženih semenjskih glav. Sem in tja se v vetru vendar poseči, da za trenutke pretrga meglene zastor in more sonce ogreti v mrzli rosi okopane cvetke.

Pajčevine, s katerimi so ovenčali pajki neštete vejice in na katere je obesila rosa drobne bisere, zažare v soncu kot nova biserna ogrlica v nešteti mavričnih barvah, kot bi jo naredil sam nebeski zlatar.

Pod grmovjem in drevjem se spreletava in čivka pisana družba ptic, med katerimi prevladujejo vedno se prepirajoči kosi, ki imajo na našem botaničnem vrtu že vsi domovinsko pravico. Izmed teh črnuhov so nekateri že šolan, vendar po pesmi sodeč niso mogli položiti zrelostnega spričevala. Tako nam zapoje pobegli jetnik kje visoko na lipi »Ti pa jaz, pa židana fuu fuu frfrfr« in že ga ni več. Pa pustimo ptičke na miru, saj ti ne delajo drugega, kot da sede pri pogosto pogrneni mizi, na katero je narava naložila zvrhano dobrot za njihove trebuške.

Da smo res že v jeseni, nas na botaničnem vrtu najbolj spominjajo različne jesenske cvetke: astre ali nebine, različni podleski, jesenski žafran — *crocus speciosus*, ki ima lilastomodre cvetove s svetlejšimi pegami, banaški jesenski žefran, korčki itd. Sem in tja vidimo vitkostebelne japonske anemone s svojimi belimi in rožnatimi cvetovi. Vendar pa tudi te cvetke počasi umirajo. Vsako jutro se odpre manj cvetov in kmalu, prav kmalu se bo narava odločila, da odpokliče še zadnje znamenje življenja — krizanteme in bo zaspala, da se odpokliče.

Res cvetice, ki bi cvetele, ni več mnogo, pač pa je sedaj zanimivo opazovati vso prelesto barvo plodov, ki zore. Od rumene kot samo zlato, preko svetle do karminasto rdeče, od sinje do temno modre pa notri do kot okoli južne deklice žametno črne se prelivajo barve zrelih plodov.

Zanimivo je videti prvotne paradižnike, ki so veliki kot orehi, lepo okrogli in svetlo rumeni. Ker so podobni češnjam, jih imenujejo lycopersicum cerasiforme. Drugi paradižnik je klinami, tudi s prostori za služinčad. Stala je na cesti 46a med Peto in Šesto avenijo. Hišno pročelje je bilo zelo gosposko. Od cestnega pločnika sta držali dve stopnici do glavnih vrat.

Skozi glavna vrata se je prišlo najprej v ozko in dolgo predsobo. Na njeni levi strani je bila majhna, nekak gosposko opremljena soba, ki je služila za čakalnico. Na koncu predsobe je bilo dvigalo, poleg njega in pod železnimi stopnicami, ki so se polzasto ovijale okrog dvigala, pa vokvirjen seznam šte, vilk, ki so odgovarjale posameznim telefonom v stanovanjih.

Tedaj, ko smo prišli tja, sta opravljala službo dva moška v livrehaj. Prvi je stal pri vratih ob dvigalu, drugi pa je sedel pri telefonu.

Pri glavnih vratih je Vance ustavil Markhama in dejal:

»Vem, da je bil eden teh dveh v noči na 13. junij v službi. Ugotovi, kdo je tisti. Reci mu, da si okolišni upravnik in gotovo boš imel uspeh. Potem ga prepusti meni.«

Po kratkem zasliševanju tistih dveh uslužbencev je Markham enega od njih privedel v čakalnico, kjer mu je ukazal, da mora jasno in odkritosrečno odgovorjati na vsa stavljenja vprašanja.

še najbrž mnogo napisanega. Francoska zunanja služba, posebno razni konzulati so budno pazili, da niso prihajale prehude pritožbe proti tujski legiji v dnevno časopisje in v javnost sploh. Kakor hitro se je namreč pojavila kakšna ostra kritika proti tej francoski vojaški organizaciji, že so bile intervencije in celo grožnje.

France K. je prišel v tujko legijo. Stroga disciplina. Poslali so ga najprej v afriška mesta, kjer se je boril povsod. Od tam so ga pozneje poslali v francosko Indokino, kjer mu je šlo nekoliko boljše. Videl je pestro življenje in sam rad pripoveduje, kako so tam živeli. Ob izbruhu nemško-francoske vojne je bil njegov polk poslan na francosko bojišče, kjer je doživel katastrofo francoske armade. Bil je ujet in poslan v Nemčijo. Iz nemškega ujetništva, kjer je preživel dobrih 18 mesecev, je prišel domov v Ljubljano. Vedel je za stanovanje svojih staršev, katerim je poprej redkokdaj kaj pisal in ki o njem sploh niso nič vedeli. Staršev ni našel doma. Bili so odsotni. Vzel je ključ od stanovanja in se lepo mirno vselil. Prišla pa je pozneje ženska ljudmila, ki je stanovala pri starših. Kmalu sta se spila.

Ljudmila ga je nato ovadila, da ji je pobral nekaj perila in 90 lir gotovine. Bil je aretiran in priveden pred sodnike malega senata po kratki kazenski preiskavi na obtožbo državnega tožila. Pred sodniki je tatvino zanimal. Oškodovanca pa je navajala vse obremenilne okolnosti, ki so ga naposled pokopale. Bil je obsojen zaradi tatvine na 4 mesece strogega zapor. V kazen so mu vteli preiskovalni zapor. France K. je sodnikom izjavil, da ne sprejme sodbe.

podoben tako po obliki kot po velikosti slivam in se zato imenuje lycopersicum velicum. Trečja vrsta paradižnikov je podobna drobnim hruškam, ki so tudi svetlo rdečkaste ali rumenkaste barve in nosijo latinsko ime lycopersicum piriforme.

Tudi dalje, te kraljice poznega poletja, pobešajo težke, z jutranjo megljo orošene cvetove in že komaj čakajo, da jih skrbna vrtnarjeva roka vzame iz zemlje in jih varno spravi do prihodnje pomladi. Na njih mesto stopajo krizanteme. Kdo naj popiše krasoto in razkošno bogastvo teh cvetk grobov. Vendar se teh cvetov ne moremo preveč veseliti, saj nas vedno znova opominjajo, da je konec toplih dni, konec veselja in da prihaja zima.

Kaj naj povem še zanimivega iz botaničnega vrta? Morda še niste opazovali čudovito pobarvane liste različnih dreves in grmov? Jesen je v barvah najbogatejši letni čas. V vrtu, pri hiši raste visoko, vitko drevo, doma iz dežele vzhajajočega sonca. Ko pride njegov čas, zažare liste (ki so prav za prav v pahljačo združene iglice) v zlato rumeni barvi, da je videti, kot bi drevo gorelo. Slana in megla počasi odkrhneta posamezne liste, da kot drobni metulčki — citrončki frfotaje padajo na rosno travo. Čim preprodi sonce megljo in zaveje lahen vetrič, se odtrga na tisoče in tisoče listov, da se zdi, kot bi padal zlati dež. Počasi padajo listi na zemljo, ki jo pokrijejo kot preproga, da je vse rumeno kot bi cvetele kalužnice. Sen traja samo kratak trenutek. Gole črne veje žalostno stezajo roke proti megljenemu nebu, kot bi jokale za izgubljeno lepoto...

Pa delo na vrtu? Da, delo gre svojo pot enakomerno naprej. Skrbni vrtnar pobira seme, spravlja gomolje in čebule cvetic iz gredic, presaja letne rastline v lonce in varuje vse rožice, da jim zima ne more škodovati. Planinski griči so ostali zapuščeni in prazni, treba jih bo pokriti s smrekovimi vejami, da gorske cvetke ne bodo pogrešale debele snežne odeje. Šele, ko bo vse končano, se bodo tudi priidne roke, ki urejujejo in vodijo naš vrt, spocile in prepustile vse rožice dobri, čeprav hudi mamki zimi, da jih pokrije z belo odejo. n-n.

## Žrtev komunističnega terorja komisar Kukovič Kazimir — mrtev

Ljubljana, dne 9. oktobra.

Obup nad neuspehi in ogorčenje našega ljudstva proti partizanskim zločincem na delu in v našem mestu hoče komunistično vodstvo udušiti s svojimi plačanimi morilci s terorjem.

Včeraj ob pol 8 jutraj sta plačana komunistična morila segla po življenju ljubljanski in vsej javnosti znanega policijskega komisarja g. Kazimirja Kukoviča. Že dalj časa sta ga zasledovala i n tudi krogla, ki je pretrgala niti življenja njegovemu zvestemu spremljevalcu g. Habjanu. Je bila namenjena njemu. Morila sta ga pričakala v Medvedovi ulici in oddala nanj več strelcev iz samokresa na bobnič. Morila sta streljala izza vrat gostilne pri gorenjskem kolodvoru — tako da Kukovič in njegov tovariš nista na prvi trenutek, ko so padli strelci, niti vedela, odkod streljajo morileci. Prvi strel je zadel Kukoviča v prsa in mu šel skozi pljuča, drugi mu je ranil hrbtnična vretenca, tretji pa prestrelil roko. Morila sta po dejanju stekla proti Kukovičevemu tovarišu in tudi nanj oddala več strelcev, nista ga pa zadela. Potem sta stekla čez Malgajevo ulico in čez ograje. — Prvi atentator je bil star kakih 20, drugi pa približno 30 let.

Ranjenega g. Kukoviča so takoj pripeljali z reševalnim avtomobilom v bolnišnico, kjer so mu nudili takojšnjo zdravniško pomoč. Ker pa sta prvi dve krogli povzročili smrtno nevarni rani, je Kukovič po hudem trpljenju izdihnil snoči, nekaj minut pred pol sedmo.

Pokojni Kukovič Kazimir, po rodu s Štajerskega, diplomirani pravnik, v cvetu let in v naivnem naponu duševnih in telesnih sil, je pravo dete svojega časa: živahen, bister, dojemljiv, socialno čuteč in dober. Prav skrben družinski oče, vzoren družbi svoji ženi. Iz mlajše generacije policijskih uradnikov je imel kot malokateri Slovenec eno redke lastnosti, ki diči policijskega uradnika: pronicljivost, naglost in precizno sodbo; toda pri vsem tem je bil dober človek, ki je vsako situacijo domel in razumel trpečega človeka. Sam vzrasel v krščanski rodbini je nosil te ideale skozi vse svoje življenje in niti v času naihuiše preizkušnje, pred 12 dnevi, ni prišla preko njegovih ust zla, obsojujoča beseda za one, ki so mu stregli po življenju.

Slovenci obžalujemo v njem pravega Slovenca, tovariši pa nenadomestljivega druga.

## Kostanjari že postavljajo svoje »štante«

Ljubljana, 9. oktobra.

Jesenski čas je tudi čas domačega kostanja, ki ga imajo mnogi pri nas tako radi. Se bolj kot kuhani kostanj cenijo pečenega. S trga nosijo domov lepi, debeli in zreli kostanj, potem pa ga doma ali skuhajo, ali pa si vzamejo malo več časa in truda in ga lepo narežejo, potem pa peejo v posebni ponvi, ali pa kar na vročih štedilniških ploščah. Kdor pa nima doma dovolj časa za take kostanjarske ceremonije, ta si bo lahko privoščil od včeraj naprej pečeni kostanj kar po mestnih ulicah in trgih, kajti kostanjariji so že včerajšnji dan začeli postavljati na nekaterih krajih svoje majhne s platnom pokrite štante in bodo že danes začeli »obratovati«. Pečice so tudi že pripeljali in vreča z ogljem je tudi že postavljena zraven pečice. Platno nad štantom so razpeli, tako da bodo nemoteno prodajali tudi kadar bo deževalo. Prva kostanjarska stojnica je včeraj zrasla na zgornjem koncu Kongresnega trga, tam prav blizu nunske cerkve, na istem mestu kot vsa leta dozdaj. Že danes bo tam okoli prijetno zadišalo po pečenem kostanju in sladokusci bodo posegali v svoje žepe in kupovali prav lepe pečene marone in domači kostanj, ga luščili in jedli. Sezona za pečeni kostanj se je torej pričela. Dala bo nekaj zaslužka revnim kostanjarem, ki so komaj čakali tega priljubljene zaslužka, pa tudi prijatelji kostanja se bodo kostanja lahko do sita naužili.

Blizu Semiča so ujeli 15 letnega partizana Štriclja iz Semiča. Sodeloval je pri 10 umorih in jim vse priznal. Bil je tudi pri umoru suhorskega župnika Rastresena. Opisal je njegovo smrt: razsekali so ga — ud za udom. Tako vzgaja OF mladino za »nov«, boljši red in pripravlja Kocbekovega »novega duhovnega človeka« in krizarsko »novo krščanstvo!«.

## S Hrvaškega

Preteklo nedeljo so tudi na Hrvaškem proslavljali bolgarski narodni praznik. Ob tej priliki je bolgarski poslanik na Hrvaškem izročil Poglavniku najvišje bolgarske odlikovanje. V zahvali za to veliko odlikovanje je Poglavnik v nagovoru na poslanika naglasil pristrane in prijateljske odnose med Hrvatmi in Bolgari. Med obema državnima suverenoma sta bili izmenjani tudi pozdravni brzojavki.

V Zagrebu je umrla te dni znana hrvaška gledališka umetnica Nina Vavra.

V kratkem bo izšel v Zagrebu pravoslavni koledar pod naslovom »Ognjišček«. Razdeljen bo na dva dela. Prvi del koledarja bo res koledar, drugi del pa bo nekakšna narodna čitanka. Koledar stane v predplačilu 50 kun.

Grškokatoliška škofija v Križevcih bo v letošnjem šolskem letu na svoje stroške vzdrževala 12 srednješolcev, ki so morali zapustiti v silni razmer svoje domove in se nimajo prilike šolati v domačem kraju.

## Prijava terjatev napram dolžnikom v Nezav. Drž. Hrvatski

Opozarjamo vsa prizadeta podjetja, da je treba do 10. oktobra t. l. prijaviti neposredno Narodnemu Zavodu za Mednarodno Izmenjavo — Istituto Nazionale per i Cambi con l'Estero, Roma, Via dell'Unità No. 43, vse terjatve, ki jih fizične in juridične osebe, ki bivajo ali imajo svoj sedež v Italiji ali na bivšem jugoslovanskem ozemlju, priključenem Italiji, napram fizičnim in juridičnim osebam, ki bivajo ali imajo svoj sedež v Nezavisni Državi Hrvatski, in ki se nanašajo na obveznosti, nastale pred 10. aprilom 1941.

Prijava se mora sestaviti v shematični obliki, v kateri je označiti poleg imena italijanskega upravičenca tudi ime hrvatskega dolžnika, znesek terjatve, datum, v katerem je terjatve nastala, narava obveznosti, in če je bil znesek med tem časom plačan, pri kakem denarnem zavodu na Hrvaškem v svrhu dobropisa na račun, glaseč se na ime italij. upnika.

Ni prijaviti onih terjatev, katerih zneski so bili svojačasno vplačani s strani nasprotnih hrvatskih strank v bivši italijansko-jugoslovanski krling.

Združenje industrijcev in obrtnikov opozarja svoje člane, da ne zamudijo roka prijave in da tudi sicer v lastnem interesu izvršijo to prijavo.

## V treh vrstah...

Na Pragerskem so preteklo nedeljo odprli državno delovno taborišče. Tamkajšnji grad je zdaj preurejen za stalno taborišče obvezne delovne službe. Otvoritev delavnega taborišča je bila tudi s proslavo žetvenega praznika.

Zavoljo razgovora o stanovskih razmerah, so se zadnje nedeljo zbrali v Celju številni mesarji iz celjskega, trboveljskega in brežiškega okraja. Glavni govornik je govoril o dolžnostih in nalogah mesarjev v teh časih. Mesarji so bili ob tej priliki tudi pohvaljeni za svoje dosedanje delo.

V Ljutomeru so zadnje nedeljo posebno proslavljali praznik žetve. Na proslavo so bili povabljeni tudi vojaški ranjenci iz Gornje Radgone. Kmetje so ranjence povabili na trgatve, ki so v teh dneh v polnem razmahu.

Grška skupina deklet je v nedeljo nastopila z izbranim sporedom v celjskem Nemškem domu. Dekleta so telovadila, pela in vpriporila nekaj veselejših prizorov.

Ko je stopal 29 letni delavec Mihael Ogrizek v nočni uri žez progo pri Poljanah je v isem hipu privozil vlak, ki je delavca odbil. Pri hudem padcu je dobil nekaj težjih poškodb. Ko so ga mimoidoči našli, so ga takoj prepeljali v mariborsko bolnišnico.

Naglo ozdravljenje dolgoletne bolnice. V vasi Ruginello pri Vimeratu živi Marija Marchesi, ki je že štiri leta morala zaradi ohromelosti preležati v postelji. Zadnje tedne se ji je bolezen naglo slabšala. Morala je v bolnišnico, kjer pa so ji mogli le malo pomagati. Tedaj se je še prošnje in molitvijo obrnila na nekega pokojnega duhovnika, katerega v njenem rojstnem kraju cenijo kot svetnika. In res se ji je bolezen začela boljšati. Čez tri dni pa je nenadoma zaslišala neki glas, ki ji je velel, naj vstane in hodi. Marija je vstala in odšla iz bolnišnice ter se šla v cerkev zahvalit za naglo ozdravljenje.

S. S. van Dyne:

## ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

Samo eno: Prepričati se zanesljivo, če vsi ti res niso bili udeleženi pri zločinu. Prepričati se o vsakem posebej.

Nismo si znali razložiti, na kaj je cikal s to svojo novo pripombo. A niti Markham niti jaz nisva tedaj dvomila, da ima on, ki je bil na zunaj tako nekaj posebnega, pred seboj res čisto določen cilj.

Po vrsti, kakor so te listine urejene, je nadaljeval, »je prvi major Benson in zanj je edino merodajno mnenje tistega fanta, ki je imel tedaj nočno službo v telefonski centrali.«

Vance je prijel Markhama pod roko in odšel proti vratom. Markham se je zaman poskušal osvoboditi, tako močno ga je stiskal k sebi Vance. Vance je tudi tokrat zmagal in ta zmaga je bila poslednja.

»Zelo radoveden sem, koliko časa bo še trajala ta tvoja komedija,« je pogodrnjal Markham pri vratih.

»Lepa je in tudi že končana,« je odvrnil Vance.

XXIII. POGlavJE.

POTRJEANA RESNICA.

Cetrtek, 20. junija ob 10.30.

Chatham Arms, kjer je stanoval major Benson, je bila velika stavba. V njej so bila stanovanja z vsemi priti-

klinami, tudi s prostori za služinčad. Stala je na cesti 46a med Peto in Šesto avenijo. Hišno pročelje je bilo zelo gosposko. Od cestnega pločnika sta držali dve stopnici do glavnih vrat.

Skozi glavna vrata se je prišlo najprej v ozko in dolgo predsobo. Na njeni levi strani je bila majhna, nekak gosposko opremljena soba, ki je služila za čakalnico. Na koncu predsobe je bilo dvigalo, poleg njega in pod železnimi stopnicami, ki so se polzasto ovijale okrog dvigala, pa vokvirjen seznam šte, vilk, ki so odgovarjale posameznim telefonom v stanovanjih.

Tedaj, ko smo prišli tja, sta opravljala službo dva moška v livrehaj. Prvi je stal pri vratih ob dvigalu, drugi pa je sedel pri telefonu.

Pri glavnih vratih je Vance ustavil Markhama in dejal:

»Vem, da je bil eden teh dveh v noči na 13. junij v službi. Ugotovi, kdo je tisti. Reci mu, da si okolišni upravnik in gotovo boš imel uspeh. Potem ga prepusti meni.«

Po kratkem zasliševanju tistih dveh uslužbencev je Markham enega od njih privedel v čakalnico, kjer mu je ukazal, da mora jasno in odkritosrečno odgovorjati na vsa stavljenja vprašanja.

Vance je začel zasliševati, izraž na njegovem obrazu pa je bil tak, kakor ga ima človek, ki je trdno prepričan, da bo dobil takoj natančen odgovor na vse.

»Kdaj se je tisto noč, ko je bil umorjen njegov brat, major vrnil domov?«

Uslužbenec ga je kar nekak debelo pogledal.

»Vrnil se je okrog enajstih, takoj po končani gledališki predstavi,« je odvrnil čez nekaj časa.

V naslednjem bom popisal tisto zasliševanje kar v obliki dvogovora, da bo krajše.

V.: »Ti je kaj rekel?«

R.: »Da, gospod, povedal mi je, da je bil v gledališču, da predstava ni bila vredna piškovega oreha in da ga je silno bolela glava.«

V.: »Kako je vendar mogoče, da se tako natančno spominjaš vsega, kar ti je pravil že pred tednom dni?«

R.: »Vprav zato sem si tako zelo vse vtisnil v spomin, ker je bil tisto noč umorjen njegov brat.«

V.: »Ali je zločin naredil nate tako globok vtis, da se celo natančno spominjaš tudi vsega, kar je počel tiste ure major Benson?«

R.: »Gotovo, saj je major umorjenecov brat.«

V.: »Ali ti major tedaj, ko se je vrnil domov, ni nič povedal o tistem dnevu?«

R.: »Dejal mi je samo, da si je morda nesrečno izbral dan za obisk gledališke predstave, kajti bilo je trinajstega.«

V.: »Je še kaj drugega rekel?«

R. (smehljaje): »Rekel je, da mora kljub temu zame biti trinajsti v mesecu srečen dan: dal mi je ves drobiž, kar ga je imel v žepu.«

V.: »Koliko ga je bilo vsega skupaj?«

R.: »Trije dolarji in pet in štirideset centimov.«

V.: »Ali se je potem podal v svoje stanovanje?«

R.: »Da, sam sem ga pospremil do tja. Stanuje v tretjem nadstropju.«

V.: »Pozneje se je vrnil in spet odšel iz hiše, ne?«

R.: »Ne, gospod.«

V.: »Kako to veš?«

R.: »Videti bi ga moral, kajti tedaj, ko je na meni vrsta, da opravljam službo, sem bodisi pri telefonu, ali pa se vozim z dvigalom gor in dol vso noč. Ni mogel iti iz hiše, ne da bi ga jaz videl.«

V.: »Si bil ti sam v službi?«

R.: »Po deseti uri je pri nas vedno samo eden v službi!«

V.: »In ni nobenega drugega izhoda iz te hiše, razen tistih glavnih vrat na cesto?«

R.: »Ne, nobenih, gospod.«

V.: »Kdaj si ga zadnjikrat videl?«

R.: »Pozvonil je, naj mu prinesem sladoled. In prinesel sem mu ga.«

V.: »Koliko je bila tedaj ura?«

R.: »Tega pa... vam ne bi mogel točno povedati. Aja, zdaj sem se spomnil, bila je pol ene.«

V.: »Te je morda vprašal, koliko je ura?«

R.: »Da, gospod, rekel mi je, naj pogledam na uro v sobi.«

V.: »Razloži natančneje, kako je bilo s tem.«

R.: »Ko sem mu prinesel sladoled, je bil že v postelji. Prosil me je, naj dam sladoled v hladilnik, ki je bil v salonu. Že sem nameraval storiti tako, kakor mi je naročil, ko me je nenadno poklical nazaj in mi dejal, naj pogledam, koliko kaže stenska ura nad kaminom v salonu, tedaj naj mu takoj to sporočim, kajti njegova žepna ura da se je ustavila in bi jo zato rad spet pravilno naravnal.«

V.: »In kaj ti je še drugega povedal?«

R.: »Samo to, da ne smem pozvoniti, naj pride kdor koli. Hotel je spati in ni maral, da bi ga kdo med spanjem motil.«

V.: »Vam je to strogo zabičal?«

R.: »Videl sem, da zelo želi, naj ga ubogam.«

V.: »In potem?«

R.: »Voščil mi je lahko noč in ugasnil luč.«

V.: »Katero luč?«

R.: »Tisto v svoji spalnici.«

V.: »Ali je možno videti v njegovo spalnico iz salona?«

R.: »Ne, iz salona ne drže nobena vrata v sobo.«

V.: »Kako potem moreš reči, da je ugasnil luč?«

R.: »Vrata njegove spalnice so bila odprta in luč, če bi bila prižgana, svetila tudi na hodnik.«

V.: »Si šel mimo njegove spalnice, ko si odhajal?«



## Večni boj za krzno in kožuho

Drugo so cele živalske družine postajale žrtev nenasitne želje po dragocenih kožuhih in krznu

Dr. R. Francé je napisal v »Pester Lloyd« zanimiv članek o kožuhovalni, krznu in krznih izdelkih. Iz njega povzemamo naslednje:

Nikdar se ni bilo toliko povpraševanja po kožuhih, kakor v dveh zimah sedanje vojne z Rusijo. V zvezi s tem ne bo odveč, če napišemo nekaj o velikih spremembah, ki so se odigrale v zadnjem stoletju v kraljestvu tistih živali, ki dajejo dobro krzno.

Ze davno so minuli časi, ko so bili ljudje v samih kožuhih. Kmet je nosil pozimi z mehkim krznom podložen jopič, kožu pa je spadal tudi k uradnim oblekam in k narodni noši. Zlasti v vzhodni Evropi, kakor na primer v Rusiji, na Poljskem, na Madžarskem in na Hrvaškem so v tem oziru uganjali veliko razkošje. Če si malo natančneje ogledamo stare zapise, naletimo v njih na nekaj naravnost neverjetnega. Na Hrvaškem so celo preprosti ljudje nosili obleko iz kuninih kož. Kunina kožica je tedaj veljala tudi kot plačilno sredstvo. To je tudi razlog, zakaj so v sedanji vojni hrvaški državi uvedli denarno enoto, ki so ji dali ime kuna. Tudi na Madžarskem so v starih časih pozimi vsi nosili kožuhe iz lisicjih kož. K narodni noši pa je spadala neke vrste tunika iz majskih kož. Slavnih hajduki iz dobe turških bojev so se odevali v volčje kožuhe. Šele pred nekoliko sedemdesetimi leti so na Madžarskem opustili pri narodni noši kožuhe, ohranili pa so jih do danes samo še pastirji, čeprav so ti njihovi kožuhi iz ovčjih kož. S kožuhi pa se danes na Madžarskem ne ponašajo samo pastirji, pač pa tudi madžarski petičniki, katerih obleka je zelo razkošna in draga.

### Neusmiljeno iztrebljanje dragocenih divjih živali

Ni čudno, če se je spričo dejstva, da je vse nosilo kožuhe, silno škrcilo število živali, ki dajejo kožuhovalni, na primer volkov, lisic, medvedov, hermelinov, kun, bobrov, risov itd. Vprav v tem je glavni vzrok, zakaj so do danes vse te vrste divjih živali že tako zelo iztrebili. Toda ker se potreba po toplih zimskih kožuhih ni prav nič zmanjšala, morda celo povečala, so se morali lovci podati v tuje dežele na lov za divjačino. Kmalu je trgovina s krznom in kožuhovalni dobila politično ozadje in posledica tega je bila, da so razni narodi začeli osvajati nove dežele, kjer je dosti takšnih živali, ki krzno in kožuhovalni dajejo.

Ze leta 1670 je bila v Severni Ameriki ustanovljena »Družba Hudsonbai«, ki je bila ena najmočnejših tovrstnih trgovskih družb na svetu, pa tudi eden najvsega vplivnih političnih razlogov za angleška stremeljenja po oblasti nad svetom. Da so si Angličje podvržili Kanado in jo obdržali pod svojo oblastjo, je precej v zvezi z lovom na kožuharje, ki je zavzel tolikšen razmah, kakor morda nikjer drugod na svetu. Najprej so se morali o tem prepričati milijoni bobrov, lisic in soboljev.

### Bobrove kože namesto denarja

Bobrove kože so uvedli kot plačilno enoto. Ohranilo se nam je do današnjih dni mnogo zanimivih računov, iz katerih je razvidno, da je tedaj puška stala dvajset bobrovih kožic, srebrna lisica štiri, za eno bobrovo kožo pa je tedaj človek lahko dobil tri sobolje. Takšno bogastvo in potrata z dragocenim krznom je trajala približno do leta 1900, a tudi še leta 1924 je izvozila omenjena hudsonbaiska družba za kožuhovalni 50 tisoč kanadskih bobrov.

### Raj krzna

Medtem pa so začeli divjačino, ki daje dragoceno krzno, loviti tudi po drugih severnih pokrajinah, zlasti v Sibiriji in na Aljaski. Naravnost raj za krzno so bile tudi obrežne dežele in otoki med Kamčatko in Aljasko. In boji med Japonci in Amerikanci za te kraje so bili v prvi vrsti boji za dragoceno krzno in kožuhovalni. Predvsem je šlo tu za krzno, ki ga dobivajo od posebne vrste tuljnov. Okrog leta 1800 so cenili število teh tuljnov na otokih med Kamčatko in Aljasko na štiri do deset milijonov. Iztrebljanje te dragocene živali pa je šlo naglo od rok in leta 1912 jih je morda ostalo samo še okrog 150.000. Tuljne so namreč pobijali kar vse vprek, brez načrtov in omejitve. Kmalu pa so oblasti sprevidele, da ravnanje napak in zato je po letu 1912 nastopila doba, ko so tuljnovi začeli vsaj nekoliko bolj priznati. Na ta način so res dosegli, da se je njih število do današnjih časov znatno dvignilo. Računajoč namreč, da je tuljnov v teh krajih danes okrog 700.000, na leto pa jih polove in spravijo v denar okrog 250.000. Razumljivo je, da so morale tulj-

nove kože spričo tako temeljitega iztrebljanja same po sebi priti iz mode, saj jih je začelo kmalu primanjkovati, kjer pa so se na trgu pojavile, so bile tako drage, da si jih ni mogel vsak kupiti. Kožuhe so zato začeli nadomeščati z drugačnimi, na primer iz zajajih in vidrinah kož, ki so brž prišle v modo.

### Bivol, nekdanje bogastvo »divjega zahoda«

Tudi ameriški bivol, ki je nekoč pomenil veliko bogastvo »divjega zahoda«, je moral zaradi svoje kože izginiti s površja zemlje. Okrog leta 1850 je bilo bivolov v Ameriki še na milijone in milijone, ko pa je stekla železnica proti Tihemu oceanu, so samo v treh letih postreli nad 5.698.000 bivolov. Leta 1889 je bilo teh dragocenih živali v Združenih ameriških državah sploh samo še 835. Gotovo bi bili bivoli v Ameriki že davno čisto iztrebljeni, če se ne bi pojavilo neko gibanje za njihovo zaščito.

Medtem pa se je začel tudi

### bojni pohod nad severne lisice

ki bi jih bili tudi gotovo že davno iztrebili, če ne bi tega preprečili s posrečeno domisljico, da bi bilo dobro ustanoviti posebne farme, na katerih bi redili srebrne lisice. Takšno gibanje se je v Nemčiji začelo leta 1925. Tedaj so z ladjami pripeljali v Nemčijo prve srebrne lisice iz Kanade.

Druga za drugo so postajale živalske družine žrtev nenasitne želje po dragocenih kožuhih in krznu. Leta 1928 so prišli v modo avstralski oposumi. Samo v Nemčijo so izvozili vsako leto povprečno po 700.000 takšnih kožic. Potem so namesto njih začeli uvažati nekoliko večje kožice ameriškega oposuma. Na milijone in milijone teh živalic so pobili, dokler jih tudi niso skoro popolnoma iztrebili.

Trgovina s krznom je ohranila samo

### dva trdna stebra

na katera se lahko zanesljivo opira in o katerih se zdi, da se ne bosta omajala: to sta ovčji kožuh in zajčje kožice.

Vsekakor drži, da nimamo najdragocenejših ovčjih kož v Evropi, pač pa na tako imenovanem Bližnjem in Srednjem vzhodu. V Perziji živi na primer ovca »karakul«, na Krimu pa ovca s širokim repom. Prva daje »perzijsko« krzno, druga pa »krimsko«, ki sta oba zelo draga. Na milijone kožic sive vervece je v prejšnjih časih prišlo iz mrzle Sibirije. A tudi trgovina s tem kožicami se je počasi sama po sebi morala ustaviti zaradi prehudega iztrebljanja živali, prav tako kakor se je morala ustaviti tudi trgovina s kožicami nešteti drugih živali, ki so uvajale zdaj takšno, zdaj spet drugačno modo. Ogromne množine teh kožic je šlo skozi skladišča v Londonu, Leipzigu in drugih mestih. Mnogo vrst živali, ki so vsa ta bogata skladišča zalagala s krznom, je tudi že izumrlo, dočim druge morda samo še nekako životarijo. Vendar pa je zmagalo spoznanje, da je treba iztrebljanje dragocenih kožuharjev primerno omejiti. Reja takšnih živali je zmagala nad neusmiljenim lovom nanje. Čeprav je to spoznanje prišlo precej pozno, vendar se ni treba bati, da bi v bodoče zmanjkalo krzna in toplih kožuhov, seveda če bo človek pametno in vselej pravočasno poskrbel zanj. Pri vsem tem pa na tem polju

### čedalje bolj zmaguje domači zajec

ki ima tudi to veliko prednost, da se izredno naglo množi. Njegova kožica — piše omenjeni madžarski strokovnjak — ni samo gorka, pač pa tudi lepa in je z njo mogoče narediti dobre posnetke najraznovrstnejših vrst krzna. In nazadnje zajčje kožice tudi niso preveč drage. Farme, kjer goje srebrne lisice in domače zajce so neizčrpni vir, iz katerega bo človek v bodoče lahko zadostil vsem svojim potrebam po toplih zimskih kožuhih. Da to ni tako brez pomena, se pokaže zlasti v takšnih časih, kakršni so sedanji, ko človek pač ne more računati samo na uvoz, in je izpostavljen pred takšne preskušnje, kakor na primer vojaki, ki mora kljub najhujšemu mrazu na bojišču ne samo vztrajati, temveč celo neprenehoma prodirati dalje. On zna pač najbolje ceniti, kaj pomeni zanj ena sama kunčja kožica pod njegovo suknjo.

**Komunizem in narodnost. Komunizem je po svojem bistvu mednarodni protinaroden. Ko Osvobodilna Fronta brenka na narodnostno struno, vara narod.**

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH



## EIAR - Radio Ljubljana

Petek, 9. oktobra, 7.30 Lahka glasba — 8 Napoved časa. Poročila v italijanski — 12.20 Operetna glasba — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Pisana glasba — 13 Napoved časa. Poročila v italijanski — 13.10 Pet minut gospoda X — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski 13.20 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Operna glasba na ploščah — 14.45 Poročila v slovenski — 17.35 Na harmoniko igra Avgust Stanko — 17.35 Koncert pianistke Adriano Mari — 19 »Govorimo italijansko« — prof. dr. Stanko Leben — 19.30 Poročila v slovenski — 19.45 Simfonična glasba — 20 Napoved časa. Poročila v italijanski — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenski — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45

Znani dueti — 21.15 Operetno glasbo vodi dirigent Gallino — 22 A.NICOTERA: Pogovor s Slovenci — predavanje — 21.10 Moderne pesmi — vodi dirigent Zeme — 22.45 Poročila v italijanski.

V Ameriki bodo določili najvišje cene poljedelskih proizvodov, ker so cene zadnji čas tako narasle, da so mnogi življenjski predmeti postali širšim slojem ameriškega prebivalstva nedosegljivi.

Iz Francije je odšel nov oddelek francoskih industrijskih delavcev, namenjenih za Nemčijo. Večji del teh delavcev je bil izbran po določitvi francosko-nemškega sporazuma o zamenjavi francoskih vojniških ujetnikov s francoskim industrijskim delavstvom.

L. C.

## Mizar Luka

»Zdaj me boš še gledala? Otroka je skoraj povozilo,« je gojiljal eni in isto neprestano. Pijane besede so padale iz ust, ne da bi sam vedel prav zanje.

»Saj nisem bila doma. Kje neki morem biti doma in na polju, saj se ne morem raztrgati v dva kosa. Zakaj pa nisi ti ostal doma ves dan? Mislili, da sem pijana kakor ti? Sita sem dela, ne pijake!«

Odvrkla se je, da bi naložila na ogenj in sama pri sebi zabavljala: »Zre ves dan, zvečer pa pride domov in počenja neke komedije. Jaz pa se ves dan parim na soncu in nadelam in bi rada imela vsaj zvečer malo počitka!«

»Kaj ti še ni prav?« jo je prekinil, ko je prišel v hišo. »Kaj zabavljaš?«

Zapičil je rdeče oči proti mizi, za katero se je stiskala deca. Rozika je imela na mizi raztresene pare in dinarje, ki jih je zaslužila spomladi z nabiranjem jagod. Sama jih je nabirala, potem pa jih v nedeljo skupaj z materjo zanesla v mesto kake gospe. Mati ji je pustila ves denar, ker je vedela, da ga otrok ne bo napravil. Še zemlje si ni hotela kupiti, ne da bi zapravljala za kaj drugega. Mati ji je obljubila, da ji bo kupila obleko, ko bo imela dovolj. Hranila ga je v posebni skafitici, ki jo je mati skrivala v loncu v kotu omar, da bi je ne našel oče. Prihodnje dni je hotela v gozd po borovnice, za katere bi tudi še nekaj dobila.

»Kaj to pomeni? Odkod je ta denar?« je zarjul Luka proti otrokom. Divje je zapičil v nje svoj pogled in pohlep po denarju, ki ga že dolgo ni videl v domači hiši, mu je pognal val krvi z ačnim sladkim občutkom po telu. Kar z očmi ga je požiral. Otroci pa so ostrmeli. Rozika je hitela grebsti z drobnimi rokami po mizi in spravljala denar proti sebi.

»Kje si dobila ta denar? Brž povej!« je vpil. »Pusti ji ga! To si je zaslužila z jagodami spomladi!« je skušala mati odgnati vsiljivca.

»Kdo je tebe kaj vprašal? Bom ti jaz hitro dal jagode!« je hotel že zamahniti po ženi, ki pa je odskočila. Ko je spet vpil oči v Roziko, ki je plaho stiskala majhno belo skafitico s pobranim denarjem v roki, je mirno dejal: »No povej! Kje si ga dobila?«

»Za jagode,« je plaho odgovorila.

»Pa se meni nič ne pove, če kdo kak stvar dobi? Kaj jaz za to ne smem vedeti? Kar na tihem spravljate denar in kradete, meni pa seveda manjka.«

»Nič ti ni ničesar ukradel. Če si ga je pošteno prisluzila, naj ga ima. Kaj bi ji ga rad vzel, da bi ga zanesel za vino? Ti požrešne pijani! Ali ga še nimaš dosti?«

»Boš držala jezik ali ne?« se je pognal za ženo in pograbil lonce s krompirjem s štedilnika ter ga pognal za njo, da je glasno hrepenil na kamenju pred pragom. Rozika in Anica sta planili preko mize ven za materjo, le mlajša dva sta ostala v hiši. Ko ju je mati zagledala v luči med vrati, je jokaje kricala: »Bežite, otroci! Bežite!«

Obe dekleti sta se pognali proti vrtu, odkoder je prihajal materin glas. Še predno sta se mogli skriti za plotom, je padlo dvoje polen, ki jih je Luka pobiral na natonu pred okni in jih metal za ženo. Neprestano so frčala in zadevala ob plot.

»Ti?! Ti boš meni branila iti od hiše, kdaj bi jaz hotel? Na otroke bi pazila, ne da jih puščiš, da bi jih avto povozil. Poleg vsega bi me še rada nečesa učila. Saj bi te že davno ne bilo več, če bi te ne bil vzel in te vsa ta leta redil. Ti bom že dal. Zdaj steguj jezik! No! Ti ga bom s polenom odtrgal, da bo za vse večne čase mir!«

»Pijanec prismojeni!« se je oglašala žena nekeje v vrtu. »Vse bo napravil in se odpuščanja bi ga morala prošiti, če mu kaj rečem. Seveda! Še

zibala te bom! Le pridi, v cenjo te bom položila! Razgrajaj!«

Pri tem je padlo poleno čisto blizu žene. Vendar je ni zadelo. Rozika je ležala za visoko cvetatno solato, ki naj bi jo skrivala in čuvala pred nevarnostjo. Prihodnje poleno, ki ga je zagnil, je zasikalo, zašumelo in že čelnilo. Kakor bi ga vrigel na blazino, od katere se ne odbije. Medel glasek se je od nekdaj odtrgal, a nihče ga ni slišal v razburjenju in vpiju.

Kricala sta oba, da so iz vseh bližnjih koč v vasi ljudje ležli ven in poslušali. Nekateri so prišli kar z žlicami v rokah od večerje. Sicer ni bil preprič redkega v Lukovi hiši, vendar takega krika že dolgo ni bilo. Nihče izmed sosedov se ni hotel vmešavati v te domače spore.

Ko je čez nekaj časa žena utihnila in se splazila čez plot med žito, kjer naj bi bila varna pred poleni, je tudi Luka nehal. Mala otoka je pustil kar sama v hiši, tudi plamen, ki je uhajal iz odprtine, s katere je vzel lonce, je švigal visoko proti lesenemu stropu, ni potegnil obrobov, da bi odprlino zaprl. Vrata so zijala odprta, kakor ob pogrebu. Brez klobuka se je vlekel nazaj v gostilno.

Ko je okrog doma spet vse utihnilo, se je mati hitro vrnila, da je odnesla oba mala otoka pod streho v seno ter ju položila k spanju. Vrata je zaklenila in vzela ključ s seboj. Rozika pa ni hotela na noben način z njo spat v seno, ker se je bala, da bi se oče še bolj razbesnel ter jih morebiti še pobil. Sele ko ji je mati zatrdila, da jo bo branila pred očetom, če se prikaže, se je dala pogovoriti in splezala za njo.

Anice ni bilo nikjer najti. Mati jo je klicala, ni dobila nobenega odgovora. Srce ji je stiskalo bojazan in ji ga polnila z grenkobo. V grlu jo je tiščalo, da je s težavo požirala sline. Skremžila je obraz in potegnila globoko v prsa sapo. Potem je mukoma iztisnila iz sebe: »Anica!« Glas se je odbil le od temnih blatnih sten, ker niso bile niti

ometane. Noč je vpila njen glas, potem je ležala spet vse pokojno.

»Ali je spet kam ušla. V pesti je menda ni dobil!« je tarnala. Vsa kri ji je šinila od razburjenja v glavo in v trenutku ni vedela, kaj bi počela ali kam bi se namenila, da bi našla svojo ubogo hčer. Ostali otroci so bili na senu, le Nandeta se ni bilo od nikoder. Pozno ponoči se je vračal in se zaril v seno, v hiši ga ni nihče nikoli videl.

Pustila je deco samo in se podala spet proti vrtu, da bi pogledala, če se Anica ne skriva mogoče kje za plotom. Vsak kotiček je pretipala, vse je preobrnila in slednjič je sredi grede med kumarnim biljem videla ležati neko temno stvar. Ze se je prestrašila, da jo je spreletelo po vsem telesu, kakor bi ji zaplesale po koži mravlje. Mislila je, da leži pred njo mož in jo čaka. Ko je natančneje pogledala, je zazrla pred seboj Anico.

»No, Anica! Vstan! Kaj ležiš na hladni zemlji?« je tiho ukazala. Vendar se ni ta nič premaknila. Se enkrat je dejala: »Skobacaj se!«

Spet mir, tišina in noč s hladnim obrazom nad zemljo.

Prijela je okrog vratu in jo skušala potegniti k sebi. Tedaj je začutila na roki nekaj mokrega. Hitro je odmaknila, kakor bi se prestrašila. Pomencala je med prsti, primaknila k očesu. Bila je kri —

»Jezus!«

Kri ji je skoraj zastala v žilah, stresla se je in trenutno ni vedela, kaj se z njo godi. Zdelo se ji je, da ji plava glava v zraku višje od telesa in da se izgublja nekam kvišku.

»Jezus! Pomagaj mi!«

Hitro je pobrala truplo Anice, ki ji je glava omahnila na prsa, kakor ne bi imela hrbenice, ki naj jo drži pokonci. Zadal na tilniku je visela kepa strjene krvi. Telo je bilo še toplo, vendar ni bilo opaziti niti diha v njem. Vzela ga je v naročje in nesla ven na travo.

(Nadaljevanje.)